

VALORI ETNOPEDAGOGICE CA MODELE DE FORMARE A CULTURII POPULARE LA ELEVI

*ETHNOPEDAGOGICAL VALUES
AS MODELS OF PUPILS' POPULAR CULTURE FORMATION*

Lina LUTENCO,

doctorandă,

Universitatea de Stat din Tiraspol

Aurelia BUZENCO,

doctorandă,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Abstract: *The continuous development of the cultural, national thesaurus as well as the intercultural relation leads to the development of the human-being in the society and assures an eternal humanization and culturalization of the ethnical personality. The values of popular art and their influence over the cultural, spiritual and ethic-moral formation of the human-being in the society form the synthesis concept of the popular pedagogy. Popular pedagogy as a valuable model constitutes the foundation of human general culture formation.*

Keywords: *ethnopedagogy, popular pedagogy, popular education, values, folklore, moral, popular culture, ethnical, tradition, custom.*

Pedagogia populară, ca model valoric, constituie fundamentul *formării culturii generale umane*.

Educația, avînd drept finalitate formarea personalității umane, vizează obiective majore, precum: aspirația spre valori, disponibilitatea pentru valorizare, atitudini și comportamente corespunzătoare. Deschiderea spre nou în cultură și valorizare trebuie să pornească de la deschiderea spre valorile trecutului, iar deschiderea spre universalitate, de la deschiderea spre național, spre specificitatea universalității.

Folclorul, drept valoare etnopedagogică, este sensibilizat cu psihicul uman, cu sufletul omului, trezind spre perfecțiunea și demnitatea umană, criticînd viciile omenești, devierile comportamentale, amoralitatea etc. Folclorul, drept o formă a conștiinței sociale, generează norme ale conștiinței umane în diferite situații de viață, norme le-

gate de deprinderi, convingeri, obiceiuri, tradiții. Folclorul trebuie să ne arate cum se răsfrîng în sufletul păturilor de jos diferite manifestări ale vieții, cum simte și cum gîndește poporul fie sub influența ideilor, credințelor, superstițiilor moștenite din trecut, fie sub aceea a impresiilor pe care i le formează împrejurările de zi cu zi [9].

În filozofia populară, folclorică, cele două noțiuni nu există. Există, în schimb, multe cuvinte care denumesc aspecte ce acoperă parțial semnificația lor. Pentru *altruism*: iubire de oameni, iubire de pace, milă, iertare, sinceritate, recunoștință, respect etc.; pentru *egoism*, contrariile componentelor altruismului. La baza moralei populare stă iubirea, în sensul cel mai larg – iubirea ce generează viața și iubirea ce garantează existența speței. Multe zicători și proverbe exprimă această concepție: Rara întîlnire/e mai cu iubire.

Dragostea nu se face cu sila. Iubirea trece prin apă/nu se teme că se-neacă. Ochii care nu se văd se uită. Unde este frică nu încape dragoste [10].

Calitățile morale care se formează în relațiile interindividuale și care, în folclor, sînt prezentate ca recomandări, nu se oprește la cele menționate și ilustrate de noi mai sus. Ea este, în fond, și greu de stabilit, după cum tot așa de greu este și stabilirea unei ordini de preferințe. Și aceasta pentru că viața, de la caz la caz și în evoluția ei, își impune criteriile de circumstanță.

Răul și binele sînt fețele unuia și aceluiasi fenomen moral, îndreptat spre formarea capacității de orientare în universul moral. Fiecare presupune pe celălalt. „Răul este necesar. Dacă n-ar exista, n-ar exista nici binele. Răul este unica rațiune de a fi a bine-lui. Ce-ar fi curajul fără primejdie și mila fără durere?” Nu este prea clar ce spune Anatole France. Dar, după cum știm, la el clar obscurul este de multe ori o preferință deliberată, pentru a nu se închide în definiții stînjenitoare. Acest procedeu – această măiestrie – pare s-o găsim adesea în definițiile și sentințele folclorice. Binele și răul izvorăsc din aceeași inimă. În inimă se topește și binele, și răul. Gîndurile mari izvorăsc din inimă curată. Rana de cuțit se vindecă; cea de la inimă niciodată. Morala populară intuiește că există relații umane care pot fi numite astfel, dar mai mult decît relațiile, ea prinde adevărul că pentru viață ceea ce contează este omul concret, care poate fi numit bun. Omul bun e ca pîinea caldă. De omul bun și de pîinea caldă nu te saturi niciodată. Și cîinele cunoaște omul bun. Într-un fel, pentru om, adevărul moral e mai de preț decît adevărul intelectual. Adevărul este ușa raiului. Adevărul,

ca și soarele, nu poate fi ascuns cu palma. Dar a lua partea adevărului (moral) nu-i lucru ușor întotdeauna: Adevărul umblă cu capul spart.

Oricît de greu e a lua partea adevărului, poporul crede însă cu fermitate în puterea lui. Și lucrul acesta îl spune clar: *Minciuna are picioare scurte. Vorba multă, fără minciuni nu este.* Opusă adevărului nu este numai minciuna, ci, mai ales, *perfidia fățarniciei* – aparența adevărului fals. Umblă cu crucea-n sîn și cu dracul în inimă. Și fățarnicul, și mincinosul nu-s însă de invidiat, pentru că: *Pasărea vicleană cade singură în laț. Tot nașul are naș.* [4]

Ființa umană ca personalitate caută să învețe din experiență toată viața. În lume există cu binele, și răul, cu adevărul, și minciuna. Depinde de ceea ce am învățat de la alții și de la noi înșine, din viață, ca să izbutim să le cunoaștem întotdeauna și să le aplicăm cît putem mai mult. *Și binele, și adevărul stau în puterea omului.* Aceasta e credința populară. În lumina acestei credințe au fost și sînt crescuți copiii. Ceea ce spunem despre bine și adevăr e *valabil și pentru dreptate în cultura populară.*

În materie de morală, gîndirea elaborează concepte, care se străduiesc să contureze situații relaționale, fixate în expresii utile vieții; a vieții de zi cu zi, și a vieții pe mai lungă durată, în cadrul unor condiții date – algoritmi morali, care apar și dispar, în limitele acestor situații sau condiții la nivelul culturii populare, ca și la al celei „culte”. Și, putem spune, dacă maximele culte par uneori mai șlefuite, proverbele populare sînt mai pline de sens, mai viguroase și, întotdeauna, mai durabile. Nu o dată maximele culte nu-s decît prelucrări și șlefuiți ale unor

proverbe populare axate pe cultura populară.

În procesul de elaborare a regulilor și conceptelor de etică la niveluri temporare sau de mai lungă durată, gândirea omenească tinde, ca și în domeniul cunoașterii propriu-zise, la noțiuni cu caracter mai cuprinzător, în spațiu și timp, la categorii morale sau la ceea ce uneori a fost numit virtuți ale culturii populare.

Dacă ar fi să facem sondaje de opinie, cu privire la frecvența lor într-un eșantion de populație, la unele intervale de timp, sîntem siguri că cifrele statistice obținute ar diferi – poate chiar mult – de la un caz la altul. E de presupus totuși că în epoci de inegalități și tensiuni sociale, o categorie ca aceea de „dreptate” s-ar bucura de o frecvență mai mare; că, din contra, în epocile și situațiile de relativă stabilitate și calm, *binele ar prevala*. Deși, și aici, depinde de înțelesul ce s-ar atribui termenului respectiv al culturii populare.

În spiritul popular românesc, omul este nu numai parte a naturii, ci, în egală măsură, parte a societății și, în această calitate, el se aliniază, alături de contemporani, în șirul generațiilor ce duc neamul mai departe. De aceea românul își cinstește neamul, patria și strămoșii, pe de o parte, și se îngrijește, în același timp, de urmași. Acest spirit al neamului se sădește în sufletul copilului de mic, *pentru că mai târziu, ramura crescută strîmb, greu se îndreaptă* [10].

Familiarizarea indivizilor cu viața socială, în mare măsură, depinde de cunoașterea relațiilor de rudenie pînă la răstrăbunic. Aceasta poate fi *examinată ca una din multele căi de educație interculturală. Rudele apropiate și îndepărtate, familia, fiind o componen-*

tă importantă a mediului etnopedagogic, asigură includerea primară a individului în sistemul de legături sociale.

Pedagogia populară, drept obiect de studiu al etnopedagogiei exprimă conștiința pedagogică a poporului, înțelepciunea neamului reflectată în viața cotidiană este un proces firesc, parte integrantă a vieții poporului, *proces de revitalizare a valorilor naționale*. În decursul vieții omul treptat se include în sistemul complex al relațiilor sociale. Această interacțiune a omului cu societatea cuprinde completarea deprinderilor simple cu cele de un grad mai complex, mai dificil ce țin de cultura populară.

Etnopedagogia nu poate rămâne indiferentă față de problemele mediului în care se educă individul. Ținînd cont de faptul că aceasta din urmă educă și formează personalității calități ce optimizează stabilirea relațiilor într-o societate, etnopedagogia se ocupă cu studiul experienței poporului, elucidează posibilitățile și căile eficace de realizare a ideilor ce țin de personalitatea personalității etnice și de educarea acestora [1, p. 19].

Educația populară este, de fapt, educație socială. De-a lungul istoriei, omul a fost și rămîne a fi obiect și subiect al educației. Experiența educativă acumulată de veacuri, în corelație cu cunoștințele empirice, controlată de practica vieții, alcătuiesc nucleul, miezul pedagogiei populare.

În viziunea lui C. Cocoș, *obiectul educației interculturale nu este cultura, aceasta se referă la etnografie și etnologie, nici contactul dintre culturi (obiectul antropologiei), nici relațiile interindividuale sau intergrupale (obiectul psihologiei și sociologiei), ci discursul, ca perspectivă interogativă, manieră de vizare a fenomenelor* [3].

Respectarea principiilor etnopedagogiei în activitatea de educație este interpretată ca una din condițiile specifice în formarea conștiinței umane în societate. Poporul, urmărind evoluția și dezvoltarea societății, acumulează conștiințe despre educație. Pedagogia populară veritabilă s-a constituit în baza unei experiențe de educație transmisă din generație în generație. Această experiență empirică s-a transformat în obiceiuri și tradiții, într-o cultură educațională bine conturată. Poporul, bazându-se pe ideile populare și tradițiile educației, în convorbiri, aduce exemple din viață pentru a argumenta o zicătoare sau un proverb, care se folosesc pentru a lămuri situații concrete de viață ca generalizare a factorilor, întâmplărilor, fenomenelor pedagogice.

Normele de conviețuire, de comportare a oamenilor unii față de alții, precum și față de societate, n-au apărut spontan, de la sine, ele au fost elaborate de popor pe parcursul mai multor veacuri și transmise noilor generații. Multe din normele morale sînt expuse în Sfînta Scriptură. Ele au drept scop de a realiza similitudinea omului cu Dumnezeu, confruntat cu indivizii reali, cu interesele și necesitățile acestora [6]. Educația în spiritul tradițiilor populare, din perspectiva ideilor etnopedagogice, ajută oamenii să înțeleagă că fiecare dintre ei constituie o parte a societății și că i se solicită o atitudine față de toți membrii societății. O astfel de poziție în societate influențează soluționarea pozitivă a problemelor în societate.

Alte concepții etnopedagogice care contribuie la formarea omului în societate sînt: smerenia, îngăduința, sociabilitatea, nonviolența. Nonviolența este interpretată drept o etică

deosebită în ce privește relațiile interumane. Tradițiile etnoculturale antice, doctrinele religioase, concepțiile filozofice întotdeauna au fost orientate spre negarea violenței.

La fel, un concept etnopedagogic care presupune dezvoltarea și cultivarea calităților umane în interacțiune cu alți oameni și cu societatea este educația morală. Ea stă la baza formării unei personalități dezvoltate în context etnopedagogic. Morala se manifestă ca modalitate de viziune generală a lumii, ca cel mai eficient mijloc de reglementare a contradicțiilor dintre *bine* și *rău*, *frumos* și *urît*, *sfînt* și *pîngărit* [9].

Orice cultură etnică, stimulînd dezvoltarea spirituală a generațiilor, depune eforturi sporite pentru ca fiecare individ să fie educat în baza *tradițiilor culturale și istorice*. În acest sens, pedagogia populară este o comoră inepuizabilă de înțelepciune populară, care educă individul în spirit național și general-uman, ceea ce favorizează formarea personalității în interacțiune cu alți membri ai societății [10].

N. Silistraru ne prezintă trăsăturile și proprietățile caracteristice unei personalități, care includ:

- *fondul pozitiv al moralei* – cinstea, colectivismul, dragostea de muncă, neîmpăcarea cu imoralitatea;
- *fondul situativ – condițional – compromisul*, viclenia, șiretlicul, neprihănirea;
- *fondul negativ* – egoismul, lenea, minciuna, ticăloșenia [6].

Abilitatea fiecărui individ de a percepe trăsăturile pozitive prezentate, asimilarea lor, îl determină drept personalitate în societatea în care trăiește.

Conținutul valoric educativ ce stă la baza formării personalității este, de

fapt, o manifestare a dialogului spiritual între membrii unei societăți, realizat la nivelul structurii personalității, prin care se asigură schimbul de valori pe linia colectivitate – individ și viceversa. Creșterea sensibilității spirituale devine dependentă nu numai de factori raționali și afectivi, ci și de *valorile culturale asimilate*. Idealul educativ, în general, reprezintă *un model determinat de structurile sociale, economice, politice și culturale*, de unde apare necesitatea de a selecționa și ierarhiza valoric obiectivele educaționale. Idealul afectiv vizează mai puțin interiorizarea valorilor sociale și mai mult recunoașterea de către individ a unor reguli de comportare, iar însușirea lor și traducerea în acte de conduită se face pe baza exemplului, prin imitație și nu prin înțelegerea necesității ori prin formarea unei motivații interioare.

Conținutul educației umane din perspectivă etnopedagogică este orientat spre cunoștințe empirice, rezultatele din contactul direct al omului cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare, din relațiile pe care le stabilește el cu semenii în procesul conviețuirii sociale. Cunoștințele empirice comportă o mare încărcătură intuitivă, ceea ce le face mai accesibile individului decât cunoștințele științifice.

În continuare, prezentăm factorii care influențează formarea și dezvoltarea personalității în context etnopedagogic cu participarea activă a individului în practica educației populare.

Utilizarea *proverbelor și zicătorilor* în activitatea educativă a indivizilor e legată de dezvoltarea inteligenței, a gândirii, limbajului, aptitudinilor de comunicare și capacităților de interacțiune. Astfel, capacitățile intelectuale ale individului ce pot fi dez-

voltate prin utilizarea proverbelor și zicătorilor constă perceperea moralei proverbului sau zicătoarei însușite. Valorificarea potențialul educativ al proverbelor și zicătorilor prin perceperea sensurilor cu care acestea sînt folosite de autori permit aplicarea învățămintelor în diverse situații de viață, cu care se confruntă omul în societate, cum ar fi: lupta dintre adevăr și minciună, dintre dreptate și nedreptate, rostul omului în viață [10].

Prin intermediul proverbelor și zicătorilor se cultivă calități precum: inteligență, perseverență, încredere în forțele proprii, acestea trezind încrederea că poți deveni victorios în lupta pentru adevăr și dreptate. Unele proverbe avertizează că uneori sinceritatea nu este răsplătită așa cum se cuvine, iar gîndul cel bun se poate face „nevăzut ca un strop de lumină”.

Basmul permite dezvoltarea puterii indivizilor de generalizare a sensurilor firești, pe care le pot primi unele fapte reale de viață. Prin antiteză, în basm se evidențiază modestia-îngîmfarea și se scoate în lumină sentimentul.

Povața este una din metodele răspîndite în pedagogia populară. Ea presupune valorificarea experienței de muncă acumulată și atestată în proverbe, cugetări, maxime. Prin povață, mesajul educativ este codificat într-o expresie lingvistică cu o puternică încărcătură morală. Poporul drept educator impune cerințe, orientează sau controlează moralitatea indivizilor, prin intermediul unei maxime, a unei cugetări, a unui proverb sau aforism: Seamănă la tinerețe, ca să ai ce culege la bătrînețe; Nu călca adevărul în picioare, dacă vrei să ai trecere la oameni; Cel ce învață continuu este om drept, iar cel ce se crede învățat,

nu e înțelept. Aceste gânduri care vizează felul nostru de comportare acasă și printre oameni sînt niște *axiome veritabile în formarea conștiinței poporului*. Asemenea expresii condensează o bogată experiență umană în domeniul moralității, acoperă o gamă largă de fenomene, răsfrîngîndu-se sub formă de îndemnuri asupra componentelor cognitive și afective ale conștiinței morale.

În sistemul pedagogic al poporului, limba maternă este factorul și mijlocul primordial al educației omului desăvîrșit. *Limba* este o creație a omului, o creație a poporului, a istoriei ce întruchipează viața poporului, istoria și tendințele lui. Limba este cea mai vie, cea mai trainică legătură ce unește generațiile care au murit, care trăiesc și generațiile viitoare ale poporului într-un tot viu, măreț și istoric.

Cuvîntul „limbă” exprimă toate visele poporului, tot trecutul lui istoric, pe care se clădește prezentul, se făurește viitorul. Limba este un sistem deschis care se autodezvoltă. Ea este un mijloc de comunicare umană, de interacțiune între membrii unei societăți, o armă importantă de cunoaștere, dezvoltare a conștiinței, *tuturor ramurilor materiale și culturale ale vieții societății*. Prin intermediul limbii se transmite toată înțelepciunea poporului, înțelepciune ce îmbogățește și educă generațiile în creștere.

Mediul reprezintă un factor important al educației, autoeducației și educației reciproce a generațiilor în creștere. Din fragedă copilărie, micuțul începe să deprindă, să învețe toate de la cei mai mari. El n-ar putea înțelege fără ajutorul și participarea unui om matur la ce sînt bune obiectele din mediul ambiant, n-ar putea descoperi

predestinația lor socială. Cu cît copilul e mai mic, cu atît mai mult are nevoie de ajutor și conducere din partea adulților. Prezența particularităților naționale de grup raportată la stilurile educaționale se reflectă asupra copiilor de diferite naționalități. Însă e necesară o atenție deosebită la deosebirile existente. Acestea deseori trebuie interpretate ca particularități și nicidecum ca defecte.

Rugămintea. Cu ajutorul ei se solicită oamenilor îndeplinirea benevolă a unei sarcini, lăsîndu-le, totodată, libertatea de a decide în legătură cu momentul și modul ei de îndeplinire. De fapt, această metodă este extrema opusă a formării categorice a cerințelor. Spre deosebire de ordin rugămintea constă în solicitarea acceptării autonome a cerinței, de aceea refuzul îndeplinirii nu poate fi pedepsit, nu trebuie însă să se ajungă aici. Prin felul în care sînt formulate și tonul folosit, educatorii populari declanșează asemenea mobiluri interioare, care, în mod inevitabil, se vor răsfrînge asupra conduitei. Rugămintea nu înseamnă știrbirea autorității, ci dimpotrivă ea apare ca expresie a încrederii ce i se acordă și nu ca o slăbiciune a celui investit cu educația sa.

Un loc aparte ocupă *datinile și obiceiurile de sărbători*: de Crăciun, de Anul Nou, de Paști etc. Ființa umană s-a simțit dintotdeauna frate cu codrul, cu șesul, cu plaiul, cu muntele, cu dealul și valea, cu riul și cu marea, cu azurul cerului. Din natură și-a scos pîinea cu sudoarea frunții, în natură a doinit, a iubit și s-a înfrățit, pămîntul patriei l-a apărat cu prețul vieții și în același pămînt se odihnește cînd trece în cele veșnice.

Speranța și încrederea îi sînt insuflete individului prin rugăciuni, pil-

de, invocări în formule de salut (Deie Dumnezeu bine!), de bun augur (Doamne, ajută-mi!). Iertarea, în general, este invocată prin rugăciuni și spovedanii, iar concret, cu referire la orice abatere de la credință sau de la norma bunei-cuviințe (sudalmă, vorbă necuviincioasă, fapt necugetat etc.) conștientizată, prin *Doamne, iartă-mă!* sau *Să mă ierte, Dumnezeu!* (eventual cu batere peste gură). Participarea la slujbele religioase din biserică sau din afara bisericii (sfințirea apei de Bobotează, sfințirea țarinei), la datinile de botez, căsătorie, înmormântare, la cele de binecuvântare a turmelor de oi care pleacă la pășunat, a cailor, viei, grâului stimulează formarea moral-spirituală a individului. În mentalitatea populară divinitatea îi hotărăște omului destinul, îl ajută, îl ocrotește, îl dăruiește cu haruri, îi iartă greșelile. Omul datorează divinității supunere, recunoștință, cinstire, purtare demnă de a-i fi iertate greșelile. El este animat de încredere în Dumnezeu și speranță în ajutorul Lui și, totodată, se teme de pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu.

Tradițiile populare la fel influențează asupra educației umane, sesizând și ele această influență. Chiar și persoanele care nu cunosc tradițiile populare presupun că ele influențează sau ar putea influența asupra formării unor sau altor calități morale. Opinia publică a satului, comportarea strict reglementată exprimă, respectiv, un stil aparte de comportare. În general, tradițiile sintetizează experiența pozitivă, acumulată de-a lungul unei perioade istorice și se concentrează în organizarea periodică a unor activități ce marchează cele mai semnificative momente din viața poporului sau a colectivităților cu interese comune. Ele se caracterizează prin faptul că,

odată ce sînt consolidate, se transmit de la o generație la alta, devenind astfel puternice focare de atracție și concentrare a energiilor individuale, repercutîndu-se pozitiv asupra activităților pe care le implică și în formarea personalității umane.

Toate metodele, care contribuie la formarea conștiinței naționale a copilului/individului, în care își găsesc reflectare obiceiurile naționale și tradiționale, formează convingerea personalității. Pentru exemplificare, analizăm unele particularități ale snoavei.

Snoava reprezintă un îndreptar de moravuri, fiind, în același timp, o reflectare a moralei populare. Tot ceea ce se întîmplă în snoavă, vine să corecteze defectele oamenilor, să îndrepte ceea ce este rău în societate, instituind, în acest fel, valorile morale ale adevărului și dreptății. Ea se impune spiritual, ca un factor de echilibru social, prin forța sa modelatoare și prin capacitatea ei de a contribui la progresul societății, prin asanarea acestuia de toate impuritățile pe care le conține. Prin snoavă oamenii devin mai buni, mai cinstiți și mai înțelepți, căci forța de exemplificare a răului și a tuturor aspectelor negative contribuie la o regenerare socială a colectivității. Prin exemplele negative pe care ni le oferă snoava, oamenii învață să-și corecteze defectele, înlăturînd minciuna, falsitatea, lenea, prostia etc.

Comicul popular are menirea de a scoate în evidență tot ceea ce este urît și rău în societate cu intenția ca, prin vocea rîsului, să se aplice corecția, restabilindu-se, în acest fel, echilibrul moral. Ținînd cont de faptul că fiecare popor își are comicul său de origine națională, ce ilustrează spiritul națiunii respective, susținem ideea că poporul nostru are un comic de o mare

vitalitate, bogat în cele mai subtile procedee și modalități de exprimare.

Reproșul reprezintă o modalitate prin care poporul își exprimă nemulțumirea față de un act moral, care s-a realizat cu scopul de a evita sau preveni repetarea lui. Valențele educative ale reproșului în convertirea nemulțumirii celui mai în vîrstă, într-un factor inhibitor pentru copii. Folosirea abuzivă poate duce la instalarea unei stări de descurajare și renunțare la tendința de a se îndrepta. Această metodă e în corelație cu aluzia care, de fapt, prin exprimări la figurat, i se reproșează copiilor care n-au îndeplinit anumite rugăminți, care, de fapt, se interpătrund și cu o altă metodă – avertismentul care presupune o nuanță de constrîngere ce se aplică pe parcursul desfășurării activității atunci cînd se constată că este periclitat rezultatul pe care îl urmărim.

La formarea personalității contribuie și disputa, obișnuința, binecuvîntarea, rugăciunea, dorința, cerința populară, sugestia, aprobarea și dezaprobarea, interzicerea, lauda, pedeapsa, blestemul etc.

N. Silistraru evidențiază următoarele mijloace și metode de educație, recunoscute în popor: demonstrarea, învățarea, exersarea, dorința de bine, încuviințarea, blagoslovirea, rugămintea, sfatul, reproșul, derîdarea, ironia, umorul, negarea, blestemul, jurămîntul, pedeapsa, sfîrla, pișcatul, alungarea de la casă, cît și snoava etc. Această enumerare vorbește despre îndreptățirea importanței muncii, prezența siguranței în obținerea rezultatului final – atitudinea conștientă față de muncă ca elemente ale educației interculturale [6].

Analizînd, factorii și metodele care influențează formarea personali-

tății etnice și impactul ei în societatea în care trăiește, distingem mecanismele de reglare a comportamentului în societate de pe poziția conceptului de *eu*. Conceptul *eului* înglobează toate cunoștințele individului despre sine și cum se apreciază el pe sine. Conceptul dat se manifestă atît la faza conștientă, cît și la cea inconștientă, reflectînd obiecțiile inconștiente ale omului către sine însuși, reprezentate prin emoții.

Orice individ, de obicei, aderă la un grup social cu care împărtășește o serie de sentimente. Aceste sentimente se pot manifesta cu privire la familie, țară, popor, etnie, ideologie etc.

Interacțiunea indivizilor de aceeași vîrstă le reglementează viața însăși. Buna-cuviință se solicită în toate activitățile cotidiene a individului. Societatea pretinde de la fiecare membru al ei cinste, corectitudine, întrajutorare, demnitate, prietenie, spiritul de a te împarți cu aproapele, ajutor (căci prietenul la nevoie se cunoaște), iertare (că n-a vrut!) și port frumos (ceea ce concentrează într-o expresie idealul de comportament față de semenii). *Demnitatea este virtutea cardinală a relației omului cu sine.* Conținutul lui poate fi redat însă prin expresii ca: *a sta cu fruntea sus, a avea rușine, a-ți crăpa obrazul (de rușine), Cuvîntul dat, /jurămînt curat etc.*

În general, în formarea personalității din perspectiva etnopedagogiei, prioritate au interacțiunea om-societate, deprinderile de ordine, deprinderile de comportare civilizată în viața socială, îngrijirea bunurilor proprii și a celor comune, vorbirea cultă, participarea la activitatea grupului din care face parte individul.

Referințe bibliografice

1. Baci, S. *Perspective curriculare etnopedagogice în căutarea valorilor uitate*, Chișinău, Editura Univers pedagogic, 2007.
2. Cristea S. *Dicționar de termeni pedagogici*, București, EDP-RA, 1998.
3. Cucuș, C. *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1999.
4. Gorovei, A. *Folclor și folcloristică*. – Chișinău, Editura Hyperion, 1990.
5. Nicola, I. *Tratat de pedagogie școlară*, București, EDP, 1996.
6. Siliștraru, N. *Etnopedagogie*. – Chișinău, Editura CEP al USM, 2003.
7. Siliștraru, N., Nastas, G. *Semnificația valorilor general-umane în procesul educațional*, Chișinău, 1999.
8. Siliștraru, N. *Aspecte filosofice în pedagogia populară, în Filosofia educației – imperative, căutări, orientări*. Simpozionul internațional, Ed. a V-a, UPS „I. Creangă”, Chișinău, 11-12 noiembrie, 1997.
9. Siliștraru, N., *Valoarea morală a pedagogiei populare moldovenești*, Chișinău, 1992.
10. Stoian, S., Alexandru, P. *Pedagogie și folclor*, București, EDP, 1978.
11. Șerbănescu, B. *Valorile naționale și educația*, București, Editura Universitară Carol Davila, 2000.